

Curriculum-ul școlar, cadru pentru manifestarea stereotipurilor de gen

Asist. univ. drd. Rodica Țocu

„Dunarea de Jos” University of Galati

Abstract: *This article examines the ways in which curriculum is influenced, and influence at its turn, gender-based stereotypes. It will discuss the research on sex-role stereotyping in the curriculum, with emphasis on the development of gender equity in education.*

Key words: *curriculum, educational system, gender stereotype, gender identity,*

Odată cu apariția feminismului, disciplinele școlare au fost supuse unor presiuni intense de a-și adapta conținutul tradițional, metodologia și organizarea clasică la solicitările venite din partea mediului socio-cultural, în sensul modificării și transformării lor în direcția promovării unei atitudini nestereotipe și descurajării comportamentelor de gen stereotipe. Numeroase cercetări au demonstrat faptul că prin curriculum-ul actual este favorizată discriminarea de gen, în materialele educaționale, activitățile și chiar discursul academic imaginea de femeie pasivă, dependentă și lipsită de putere, continuând să existe. (Grumet și McCoy, 1997). În acest sens, Dupuy, Ritchie și Cook (1994) au arătat că deși există o anumită conștientizare a necesității de accentuare și aprofundare a problematicei stereotipurilor de gen manifestate în mediul educațional, totuși „...conștientizarea nu conduce neapărat spre modificări curriculare”(apud Hoffman și Myers, 1996).

Deși este cunoscută importanța educației școlare, privită în ansamblul ei, pentru dezvoltarea unor atitudini și valori sociale corespunzătoare necesităților și solicitărilor unei societăți în schimbare în care conceptul egalității de gen devine factor esențial al interacțiunilor și activităților sociale, conținutul acesteia nu a suferit mari modificări de-a lungul timpului, în acest sens observându-se o oarecare reticență, indiferent de forma sau nivelul educației.

Cercetările realizate în ultimii ani au evidențiat o relație specială între comportamentele, atitudinile, normele, valorile și credințele manifestate în cadrul unei societăți și curriculum-ul aflat la baza sistemului educațional, ele aflându-se într-o permanentă interacțiune, influențându-se reciproc. Tocmai această reciprocitate determină necesitatea conștientizării nevoii de adaptare a disciplinelor școlare, de explorare a modalităților prin care activitățile instructiv-educative pot fi construite și dezvoltate astfel încât să asigure o corelație pozitivă între conținutul educației și mediul socio-cultural. În acest fel, prin activitatea de învățare i se va oferi individului posibilitatea adaptării optime la noile condiții sociale, în care definițiile masculinității și feminității capătă noi sensuri și dezvoltări.

Grumet și McCoy (1997) vorbesc despre o înțelegere dialectică a identității de gen, care recunoaște faptul că fiecare individ are o identitate în care masculinitatea și feminitatea reprezintă părți ale aceluiași întreg, aflate într-o relație de dependență reciprocă, existența uneia fiind dependentă de existența celeilalte, identitatea devenind astfel expresie parțială și temporară a celor două atribute ale identității de gen.

În urma studiilor de specialitate asupra sistemului educațional au fost evidențiate multe dovezi referitoare la perpetuarea atitudinilor stereotipe de gen prin intermediul curriculum-ului școlar. Analiza disciplinelor academice a relevat existența stereotipurilor de gen la majoritatea domeniilor de studiu, în conținutul învățământului regăsindu-se valorile, normele și comportamentele specifice stereotipurilor culturale ale societății respective.

Experiențele de învățare prin care trece elevul pe parcursul perioadei de școlarizare nu se limitează doar la informațiile oferite de către profesori, ci, ele le cuprind și pe cele trăite în afara spațiului școlar, acestea având o influență deosebită asupra modului în care sunt percepute, prelucrate și apoi interiorizate conținuturile curriculare. Cu toate că feminismul a

provocat toate ariile curriculare, nu au fost observate transformări esențiale la nivelul acestora. Educația oferită atât de instituțiile statului cât și de mediul social din afara școlii ar trebui să extindă cunoașterea, nu să o îngreunească între anumite bariere culturale stereotipale.

Cea mai mare parte a responsabilității perpetuării la copii a percepției stereotipe a masculinității și feminității este a părinților și a profesorilor, însă de cele mai multe ori aceștia nu conștientizează propriul comportament și atitudine stereotipă, negând implicarea lor, directă sau indirectă, în transmiterea valorilor și normelor stereotipe. Chiar dacă aprobă și încurajează schimbările sociale în privința rolurilor de gen, atunci când copiii lor se află în situații care oferă oportunitatea experimentării unor comportamente ne-stereotipe îi descurajează sau chiar le interzic participarea. Expresia „ar fi bine pentru toți ceilalți copii, dar nu și pentru al meu” devenind un mod de gândire ce evidențiază nevoia de autocunoaștere și de conștientizare a propriilor atitudini, astfel încât poziția lor să nu influențeze în mod negativ dezvoltarea și adaptarea copiilor la mediul socio-cultural (Greever et al, 2000). Profesorii se află în poziția ideală pentru a direcționa percepțiile stereotipe ale genului ale copiilor spre adaptarea lor la modificările și transformările survenite la nivelul societății.

Fiecare arie curriculară, fiecare disciplină în parte favorizează, într-un fel sau altul, participarea și performanța academică în funcție de categoria de gen, motivația rezultând din studiile de specialitate care au demonstrat existența unor diferențe psihice și fizice între cele două genuri. Astfel, sunt descrise domeniile de studiu „rezervate” fetelor sau băieților, respectându-se criteriile stabilite prin dovezile aduse de cercetările și teoriile existente până în prezent. Se consideră că băieții se remarcă în matematică și științe, în timp ce fetele se evidențiază în domenii precum literatura sau științele sociale. Domeniul sportiv și, în general, activitățile ce presupun un efort fizic susținut, au fost întotdeauna asociate cu masculinitatea, aceste comportamente fiind încurajate în special în cazul băieților, fetele fiind orientate spre activități mai puțin solicitante din punct de vedere fizic.

Diferențele de gen, indiferent de caracterul acestora, nu justifică un curriculum al cărui conținut să determine dezvoltarea și interiorizarea unor valori stereotipe. Dovezile oferite prin cercetarea științifică nu impun și conținutul educației, ci, mai degrabă, încearcă să demonstreze nevoia unui curriculum care să favorizeze dezvoltarea și nu segregarea oportunităților de învățare în baza unor stereotipuri culturale.

Fiecare disciplină în parte poate fi considerată un cadru pentru manifestarea unor atitudini ne-stereotipe, prin conținutul, activitățile, metodele utilizate în procesul de învățământ. Literatura prin intermediul trăsăturilor personajelor și a modului în care acestea reacționează în anumite situații de viață, prin autorii care au obținut recunoașterea talentului lor indiferent de categoria de gen căreia aparțin (Hartman et al., 1997), permite promovarea unor modele care să determine o incertitudine asupra corectitudinii stereotipurilor de gen.

Nu este suficientă intervenția doar asupra materialelor educaționale, în atitudinea profesorilor observându-se anumite pattern-uri ale favoritismului, care au la bază diferențele de gen. Astfel, tipul atenției acordate elevilor, gradul și calitatea acesteia, răspunsurile profesorului la întrebări, feed-back-ul la ideile, comentariile și răspunsurile elevului par a fi determinate de apartenența la un gen sau altul, a copiilor.

Încă din perioada preșcolarității pot fi observate anumite preferințe în dezvoltarea și desfășurarea activităților educative, acestea fiind diferențiate în funcție de genul copiilor, recompensele acordate diferențiat, jocurile de rol și uneori, chiar și formarea grupurilor pentru activități este influențată de prezența valorilor și normelor tradiționale referitoare la comportamentele adecvate fiecărei categorii de gen.

În prezent există preocupări pentru dezvoltarea unor proiecte prin care se urmărește modificarea, cel puțin parțială, a unor conținuturi școlare și orientarea acestora spre promovarea unor valori și atitudini ne-stereotipe, practicile educaționale fiind direcționate spre egalitatea de gen, prin oferirea unor oportunități egale de învățare și diminuarea

influențelor stereotipe asupra organizării și desfășurării activităților instructiv-educative, indiferent de nivelul la care acestea sunt desfășurate.

Educația primită pe parcursul anilor de școală (privită în sensul general), reprezintă un factor esențial pentru dezvoltarea individului, motiv pentru care este necesară o reevaluare a conținutului, organizării, metodelor și modalităților de realizare a activității instructiv-educative, astfel încât copiii să beneficieze de toate resursele necesare asigurării unor șanse egale de creștere și dezvoltare fizică, psihică și socială.

Bibliografie

- Greever, E., A.; Austin, P.; Welhousen, K. (2000), William's Doll revisited, in *Language Arts*, 77, 4, 324
- Grumet, M.; McCoy, K. (1997), *Education: Discipline Analysis. Women in the Curriculum Series*, National Centre for Curriculum Transformation Resources on Women, Uptown press, Baltimore
- Hartman, J.E.; de Filippis, D. C.; Kruger, S.F.; O'Driscoll, S.; Ling, A. ; Webb, B.J. (1997), "*Literature. CUNY Panel: Rethinking the discipline. Women in the curriculum series*", National Centre for Curriculum Transformation Resources on Women, Uptown Press, Baltimore, USA
- Hoffman, R. M.; Myers, J. E. (1996), *Gender issues in counselor education: are the CACREP Standards sufficient?*, available at www.edrs.com